

Fra mini til maxi

Fransk i gymnasiet

Birte Dahlgreen

Lektor, cand.mag. Marie Kruses Skole.
dahlgreenbirte@hotmail.com

Jeg vil begynde min artikel med at understrege, at for mig er mundtlighed og skriftlighed ikke to adskilte færdigheder - de to discipliner supplerer hinanden med henblik på at give eleverne mulighed for at udtrykke sig så godt som muligt på målsproget.

Den tidlige begynderundervisning

Fokus på mundtlig udtryksfærdighed: eleverne hører og gentager mange udtryk og sætninger fra bånd / lærer (autentisk sprog). Dermed får de indøvet lyde og prosodi, samt (ubevidst) simple grammatiske strukturer¹.

I et sprog som fransk, hvor lyd og skrift er fjernt fra hinanden, tror jeg, denne fremgangsmåde er særlig egnet. Skriften vil føles som en hæmsko i udtalen i starten, men hvis først ordene er blevet

hørt og udtalt, forstyrrer skriften mindre. Efter en 14 dages tid kan man så udlevere en begynderbog med skrevne tekster (med delvis samme ordforråd, som er blevet brugt til de indledende mundtlige øvelser).

Teksterne må gerne i starten have mange transparente ord (ord, som eleverne kan genkende fra andre sprog, f.eks. *chance, directeur, élève* etc). Eleverne kan på den måde få en oplevelse af, at de kan en del af målsproget allerede - succes er nu en gang den bedste motivator for at lære noget / gå videre.

Hvornår og hvordan skal man tage fat på den skriftlige dimension?

Kort efter at teksterne er blevet udleveret, kan man begynde at lave små dikterer for at vænne eleverne til at stave

(evt. med basis i en tekst, som eleverne allerede er bekendt med). En variation af diktat er huldiktat, d.v.s. diktat med udeladte ord og udtryk. Det gør dikta-ten lidt mere spændende for eleverne, der skal give kvalificerede gæt på, hvilke ord / udtryk der er udeladt. Her kan fokuseres på ordforråd eller grammatik.

Man kan også ret hurtigt lave små oversættelser fra dansk til fransk med basis i den skrevne tekst, som evt. kan udformes som et 'miniresumé' af et tekststykke.

Andre skriftlige opgaver:

1) Associationsøvelser:

- Skriv ned på fransk, hvad du tænker på, når du hører ordet *école* eller *soleil* etc.
- Særlig frugtbart og associationsskabende er farver:
Skriv ned hvad, du tænker på ved farverne *bleu*, *rouge* og *jaune*.

Associationerne myldrer frem, og man får fra hver elev rigtig mange gloser og udtryk frem. De skrives på tavlen, så alle får glæde af dem: Elevernes fælles ordforråd bliver kraftigt udvidet ved denne øvelse.²

2) 'Creative writing'

- Læs et digt og efterlign det (videreudvikling af associationsøvelsen med farver):

Et eksempel: Læs følgende digt af Philippe Soupault:

*Encore la lune,
Claire comme l'eau
bleue comme l'air,
visage du feu et de la terre,*

*je te salue lune, lune bleue,
fille du Nord et de la Nuit*

- Skriv derefter et lignende digt med farveadjektiver + *comme* + mindst to verselinjer til.
- Digt lille novelle / digt / brev / beskrivelse af en selv / eventyr evt. med glosehjælp fra læreren.

3) 'Kreative udfyldningsøvelser'

Man kan tage udgangspunkt i små digte, hvorfra der er fjernet ord. Eleverne får en række ord, hvoraf nogle er de rigtige, og de skal placeres i det rigtige hul (fokus på ordforråd og indhold). Når digtet er rekonstitueret, kan eleverne (ligesom under punkt 2) selv digte et lignende digt. Også velegnet som udgangspunkt for at tale om digtets indhold: Fokus på ordforrådet kan skærpe opmærksomheden om digtets indhold. Hvorfor har digteren valgt netop dette ord / udtryk?

Eller:

Til et digt eller en novelle, hvor slutningen er fjernet, skal eleverne digte slutningen. Denne opgave er oplagt til gruppearbejde. Man diskuterer i gruppen, hvad slutningen skal handle om og bliver enige om en fælles slutning, eller man laver hver sin slutning, idet man 'deler' det ordforråd, som er kommet på banen under diskussionen.

Ovennævnte opgaver er eksempler på skriftlige aktiviteter, der kan laves på et tidligt stadie i begynderundervisningen.

Den nødvendige grammatik

Efterhånden som de skriftlige præstationer bliver længere og mere selvstæn-

dige opstår behovet for grammatiske regler.

Her er det vigtigt hele tiden at holde sig for øje: Hvad/hvor meget er nødvendigt for udtryksfærdigheden i begynderundervisningen? Hvad kan springes over/gemmes til senere. På den måde bliver grammatikundervisningen ikke tør, løsrevet udenadslære, men praktiske regler, der gør det muligt for eleverne at tale og skrive et (nogenlunde) korrekt sprog.

I grammatikundervisningen er det vigtigt, at eleverne bliver bevidste om de sproglige former. Det fører til gode muligheder for en egentlig tilegnelse. Her ved skærpes deres opmærksomhed på disse former i nye *input*.

Nogle andetsprogsforskere mener, at et tilstrækkeligt varieret *input* er nok til, at man tilegner sig de sproglige former, mens andre er af den opfattelse, at det tillige er nødvendigt at få mulighed for at bruge sproget.

Explicit grammatikundervisning er der forskellige holdninger til, men de grammatiske regler kan bruges som korrigerende hjælpemidler: eleverne stopper op i deres mundtlige/skriftlige udsagn, kalder reglen frem og korrigerer herudfra. Man kan også tale om sproglig 'modenhed': eleverne er ikke modne på samme tid til at integrere reglen. Men det betyder ikke, at man skal vente til de er modne; man kan fremme modningen ved at udsætte dem for fænomenet igen og igen; efterhånden bliver reglerne assimilerede og kan bruges umiddelbart.³

Nogle regler kan det være praktisk rent mnemoteknisk at illustrere og lære som små sammenhængende historier, f.eks.: nægtelser og delingsartikel.

Delingsartiklen kan illustreres med følgende ultrakorte historie om en børspekulant:

Il a de l'argent.

Il a beaucoup d'argent.

Il n'a pas d'argent.

Nægtelser med en endnu sørgeligere historie:

Il ne mange pas.

Il ne sort jamais.

Il ne travaille plus.

Il ne fume ni ne boit.

Il ne regarde même pas la télé.

Il n'a pas de femme, pas d'enfants, pas d'amis.

Il n'y a personne au monde.

Personne ne l'aime.

Il n'a que des problèmes.

Il n'est pas du tout heureux.

Følgende eksempel med de demonstrative pronominer er et eksempel på induktiv indlæring: Eleverne forstår reglen ud fra et eksempel materiale, og derefter indøver de den ved forskellige former for øvelser. Det er tidsskrævende, men reglen tilegnes bedre. Som variation og til visse grammatiske regler er det en gangbar fremgangsmåde.

Det demonstrative pronomen (denne, den, dette, det, disse, de):

ce garçon

cette fille

cet homme

cette auto

ce directeur

ces sacs
cet enfant
ces enfants

Gruppearbejde:

1. Skriv ud fra ovennævnte eksempler de forskellige former af det demonstrative pronomen op.
2. Opstil en regel for de forskellige formers anvendelse.
3. Læs artiklen om demonstrative pronominer i jeres grammatikbog og sammenlign med jeres 'egen' regel.
4. Indsæt den rigtige form af det demonstrative pronomen i følgende sætninger:

<i>J'aime bien</i>	<i>type-là</i> (m.)
<i>Vous voulez</i>	<i>lampe?</i> (f.)
<i>Toutes</i>	<i>choses sont à vendre.</i>
O.S.V.	

Fra mini- til maxisætning

Den franske sætningsstruktur afviger en del fra den danske. Den danske sætning „Han fortalte sin kone historien” kan på dansk også hedde „Han fortalte historien til sin kone”. Problemet er, at på fransk kan man IKKE oversætte den første (mere danske) version direkte til fransk. Da det på grund af modersmå-

let er den struktur, der er prentet ind i elevernes bevidsthed, overfører de den danske model til fransk, og det giver en helt ufransk sætning:

*Il a raconté sa femme l'histoire
 i stedet for den rigtige:
Il a raconté l'histoire à sa femme.

Endnu værre bliver det, når man erstatter substantivet med et pronomen. Den korrekte franske sætning hedder:

Il lui a raconté l'histoire svarende til:
 *Han hende har fortalt historien.

Og når en nægtelse, f.eks. 'aldrig', bliver koblet på, bliver det til følgende ukorrekte og for franskmænd næppe forståelige sætning:

*Il a ne jamais raconté elle l'histoire.
 Den rigtige udgave er:
Il ne lui a jamais raconté l'histoire.

Det er derfor vigtigt at arbejde grundigt med den franske sætnings grundstruktur. Når den er på plads, er meget på plads.

En måde at arbejde med dette emne på er skitseret i det følgende. Vi går fra det nemme til det mere og mere komplicerede og får samtidig indøvet den franske sætningsstruktur /-opbygning:

I Minisætninger bestående af:

subjekt+verballed+subjektsprædikat/akkusativobjekt (+ et hyppigt brugt adverbial)

Il parle toujours.

Elle est professeur.

Je prends la clé.

I forbindelse med minisætningerne indøves de mest relevante verber:

- 1. 2. 3. bøjning regelmæssige verber
- et antal hyppigt forekommende uregelmæssige verber:
  - *avoir* og *être* (hjelpeverber, der bruges til at danne *le passé composé*) samt
  - *aller* og *venir* (hjelpeverber, der bruges til at danne *le futur proche* og *le passé récent*)
  - *pouvoir*, *vouloir*, *devoir* og *savoir* (modalverber)

- *connaître, faire, mettre, prendre* og *voir*
I alt 13 uregelmæssige verber som man hele tiden har brug for.

Ovennævnte verber indøves i første omgang kun i 'fortællertiderne' (*le présent - le passé composé - le futur proche*).

Verberne indøves altså igen efter 'den nødvendige grammatiks' princip - så indlæringen kan føles relevant og overkommelig for eleverne.

II Minisætningerne udvides med nægtelser

Je ne parle jamais.
Je n'ai pas pris la clé.

III Dativobjekt kobles på:

Il donne la rose à Marie.

IV De bundne personlige pronominer indføres

Elle le regarde.
Je vais lui montrer la ville.
Il ne lui a jamais donné la rose.

I ovenstående og de tilsvarende efterfølgende punkter bliver fremgangsmåden i grammatikkurset vist med ganske få eksempler. Der skal naturligvis et hav af eksempler af hver type til for at indlære de grammatiske emner. Her

kan hentes hjælp i de eksisterende øvebøger. Eller - og det er for mange elevers vedkommende den mest motiverende fremgangsmåde - eleverne kan selv lave tilsvarende sætninger:

I: Minisætning med verber i *le présent*:

Sæt verbet i den rigtige form i *le présent*:

1. *Je* ..... (*rester*) à la maison. (1. bøjning)
2. *Ils* ..... (*grossir*) (2. bøjning)
3. *Il* ..... (*entendre*) la musique (3. bøjning)
4. *Nous* ..... (*faire*) une promenade chaque jour. (ureg.)
5. *Elles* ..... (*pouvoir*) partir tout de suite (ureg.)

Oversæt:

Han går ofte i teatret. Hun tager af og til en kjole på. Vi er stadig lykkelige.

Lav selv sætninger med verber i ***le présent*** (regelmæssige/uregelmæssige). Små, lethuskelige (sjove/groteske) sætninger, som kan fungere som en slags 'huskesætninger', evt. gruppe-/pararbejde.

II: Minisætningerne udvides med nægtelser

Indsæt den rigtige nægtelse:

1. <i>Je danse avec lui</i>	<i>Je</i>	(ikke)
2. <i>Elle répond à ma lettre</i>	<i>Elle</i>	(aldrig)
3. <i>Elles vont me voir</i>	<i>Elles</i>	(ikke mere)
4. <i>J'ai vu Venise</i>	<i>Je</i>	(aldrig)

III: Dativobjekt kobles på

Lav dativobjekt:

- Il donne le cadeau* ..... *Sophie*.
- La vendeuse montre le t-shirt* ..... *la jeune fille*.
- J'explique le système* ..... *le client*.

Oversæt:

Han giver drengen bolsjer. - Hun fortæller pigerne eventyret. - Hun spørger sin mor, om det er rigtigt.

IV De personlige bundne pronominer indføres.

- Erstat dativobjektet i ovenstående øvelser (III) med det bundne personlige pronomen.
- Erstat akkusativobjektet/dativobjektet med det bundne personlige pronomen efter modellen:

- Il aime son amie.*
- Il donne la rose à Marie.*
- Il mange la pomme.*
- Il rencontre ses amis.*
- Il montre la ville aux amis.*
- Il va voir sa mère ce soir.*
- Il a prêté l'argent à son père.*

<p><i>Oui, il l'aime</i> <i>Non, il ne l'aime pas</i> <i>Oui, ...</i> <i>Non, ...</i></p>
--

De syv sætninger repræsenterer alle de former, det personlige pronomen kan have i 3. person, og de kombinationsmuligheder af pronomen + verbum i forskellige tider + nægtelser, der findes.

Ved den benægtede udgave af eksempel 7 har vi nået **maxisætningen** - mere kompliceret kan grundstrukturen i den franske sætning ikke blive.

Hvordan kommer vi så videre

For yderligere at få disse basale sætningsstrukturer integreret i elevernes aktive sprog, arbejdes der meget med dem. Som i punkt I laver eleverne selv i grupper syv sætninger (som en efterligning af ovennævnte) og gruppernes syv sætninger byttes, så man kan øve sig på hinandens syv sætninger. 1. og 2. person (*me* og *te* / *nous* og *vous*) er ens i akkusativ og dativ og volder derfor ikke så store problemer. Dem arbejdes

der derfor mindre med (jvf. 'Den nødvendige grammatik').

Hele forløbet afsluttes med en prøve som følgende:

Oversæt:

- 1 Hun giver ham nøglerne.
- 2 Han forklarede hende problemet.
- 3 Han spurgte dem, om de var tilfredse.
- 4 Jeg har glemt det.
- 5 Hun har ikke glemt det.
- 6 Jeg giver dem adressen i morgen.
- 7 Han viste hende dem.

Denne prøve rettes og gentages kort efter med lignende sætninger. Den bedste af de to prøver gælder m.h.t. karakter.

Man skal ikke regne med, at alle herefter er mestre i den franske sætningsstruktur (og de mest relevante verber i de mest relevante verbalformer), men som mindstemål kan den erhvervede viden bruges til at korrigere skriftlige opgaver og i nogen grad mundtlige præstationer.

Hele forløbet strækker sig over ca. tre måneder. Vi arbejder ikke med det hele tiden, andre emner og grammatiske problemer tages op efter behov, men vi vender hele tiden tilbage til Mini-til-maxi-projektet. Efter 2. prøve har rigtig

mange pænt styr på de emner, vi har arbejdet med.

Der er foregået et *intake*, som kan omdannes til *output*. Grammatikken integreres gradvist i elevernes aktive sprog. De er selvfølgelig ikke færdiguddannede. Der er behov for at tage emnerne op igen med mellemrum, men for hver gang sidder det bedre fast, og flere og flere af eleverne kommer med.

Noter

- 1 Kjellin, 1999.
- 2 Se Séférian, i: Fransk Nyt, nr. 177, s. 7.
- 3 Se Ambjørn, Lone. i: Fransk Nyt, nr. 225, s. 31-37.

Litteratur

- Ambjørn, Lone: Sprogindlæring og sprogpolitik. i: Fransk Nyt, nr. 225, s. 31-37.
- Cadierno, T. & Van Patten, B.: SLA as Input Processing: A role for instruction. i: Studies in Second Language Acquisition, 18, 1993, s. 495-510.
- Ellis, Rod: Input-based Approaches to Teaching Grammar: A review of class-room oriented researches. i: Annual Review of Applied Linguistics, 19, 1999, s. 64-80.
- Kjellin, O: Prosody and Perception Facilitates Second Language Learning. 1999.
- Larsen, Kenneth: Den nødvendige grammatik. i: Fransk Nyt, nr. 223, s. 33-38.
- Séférian, Marie-Alice: Kreativitet og sprogproduktion. i: Fransk Nyt, nr. 177, s. 6-14.